

Rede uitgesproken op 7 september 1970

door de

Rector Magnificus Dr. Ir. C. J. D. M. Verhagen

The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be the main body of the rectorial address, consisting of several paragraphs of text.

Rede uitgesproken
door prof. dr. ir. C. J. D. M. Verhagen
op 7 september 1970

Dames en Heren,

Alles stroomt, alles stroomt voorbij.

Deze oude visie, dat alles in wording is en vervloeit, blijft inspireren tot nadenken.

Waar komt de stroom vandaan? Waar gaat hij heen? Ligt de bedding, de richting van de stroom vast, óf kan men er wat aan doen? Kan men de stroom kanaliseren, hem afdammen, hem laten ontstaan, verdwijnen of vervloeien, hem naar believen regelen? Of hééft men hem al vastgelegd in een keurslijf, in een gevestigde orde? Kan men tegen de stroom ingaan? Gaat het om één stroom of zijn er vele om uit te kiezen?

Dit soort vragen zijn op verschillende situaties te betrekken: op de geschiedenis van de mensheid, op het leven van één persoon, op het wel en wee van een groep mensen, bijvoorbeeld van U en mij verbonden met de Delftse hogeschool.

Veel verschillende antwoorden zijn mogelijk. Wij leven immers in een pluriforme samenleving, in een wereld waarin men zowel zeer lange als zeer korte rokken draagt, waar natuurlijke haargroei naast de gladde kin te zien is.

U zult begrijpen dat ik – ook dit jaar – geen poging ga doen de stroom der gebeurtenissen aan deze hogeschool gedurende het afgelopen jaar volledig te beschrijven en van commentaar te voorzien met aandacht voor alles wat in wording was of vervloeiëde. Ik doe weer een keuze, mij beperkend tot een paar gedeelten van de stroom, soms van mijn stroom.

Onderzoek

Mijn eerste constatering is: het onderzoek ging voort.

Het is echter moeilijk een overzicht te krijgen betreffende het onderzoek. Eén zegt: het is zonder waarde. Velen zeggen: op internationale congressen slaan TH-medewerkers een goed figuur. Maar onderzoek en onderzoek zijn twee, of eigenlijk wel drie of nog veel meer. Er is naast het z.g. grensverleggend onderzoek op geavanceerd gebied, onderzoek dat als voorbereiding, begeleiding, afronding, verificatie van het echte verplaatsen van grenzen noodzakelijk is. Dit soort onderzoek wordt – en in versnelde mate – door gevorderde studenten gedaan; het is voor hen identiek met onderwijs.

Een zekere versnelling is ook bij promoties aanwezig; er waren er nog nooit zoveel als dit jaar, nl. 52,30% meer dan voorgaande jaren.

In verband met onderzoek noem ik ook de research-fellows. Een groot aantal aanvragen vanuit de gehele wereld (veel meer dan er plaatsen beschikbaar zijn) geeft een indicatie dat er mensen bestaan die de TH-Delft voldoende belangrijk achten om er een jaar van hun leven aan onderzoek te besteden.

Het voorgaande wil geen problemen maskeren. Het bewijst nog weinig omtrent de waarde van het onderzoek. Om dit te weten te komen is er een lichtpunt. Na jarenlange discussie is er overeenstemming bereikt over het oprichten van een Delftse Universitaire Pers. Hulde aan de voorbereidingscommissie onder leiding van dr. Coremans voor het doorzettingsvermogen! Er komt o.a. een Quarterly Progress Report met overzichten, plannen en recente

vorderingen betreffende onderzoek, en als het goed is in een vorm die ook voor niet-specialisten te begrijpen is. Ik heb hoop dat uit het Quarterly Progress Report zal blijken dat er veel, fraai en geïnspireerd onderzoekwerk aan de hogeschool plaats heeft.

Toch ben ik niet gerust. Zullen het geen spetters op de oever blijken te zijn, verfrissend, maar geen eigen stroom; of om een ander soort beeld te gebruiken: zal het onderzoek geen fraai kruimelwerk blijken te zijn, lekker zoals dat bij kruimels vaak het geval is, maar onderling niet samenhangend en wellicht niet van eigen baksel afkomstig?

De vrees dat het geavanceerde onderzoek niet voldoende aan zijn trekken komt, is reëel. De huidige structuur van de universiteit bevordert dit onderzoek niet, niet alleen door gebrek aan mensen, geld en apparatuur, maar vooral door gebrek aan mogelijkheden tot geconcentreerd werken. Dat er in Nederland een Institute for Advanced Study tot stand kwam teneinde daar een tijd lang zonder zorgen wetenschap te kunnen bedrijven, is een teken aan de wand. Blijkbaar kan dit aan de universiteit zelf niet voldoende. Inderdaad, de aandacht is verbrokkeld; velen kunnen geen rust vinden voor degelijk wetenschappelijk werk, maar vergaderen, discussiëren, confereren, adviseren, informeren.

Ik pleit er voor dat een redelijk percentage van de daartoe geschikten de gelegenheid krijgt in eigen instelling geruime tijd achter elkaar – ik denk aan tenminste één jaar – zich vrijwel uitsluitend aan wetenschap te wijden; dit natuurlijk tezamen met promovendi en geïnspireerde gevorderde studenten, ook, opdat de kruimels van eigen gerechten afkomstig zullen zijn, de spetters van eigen stroom.

Het wetsontwerp „Universitaire Bestuurshervorming 1970” waar o.a. in de vakgroepen de taken nu en dan herverdeeld kunnen worden en de hoogst gekwalificeerden op wetenschappelijk gebied zich niet langer met alles zullen behoeven te bemoeien, geeft volgens mijn smaak hiertoe een mogelijkheid. Het hangt van ons allen af of het werkelijkheid wordt.

De huidige structuur van de universiteit, waar specialisten een grote – bijna volledige – autonomie hebben, bevordert ook dat veel onderzoek slechts op specialistisch vakgebied plaats heeft. Men kan het karakteriseren met: men graaft zijn eigen putje verder en verder uit. Dat is noodzakelijk. Is het ook voldoende? De overtuiging groeit dat tunnels tussen de putjes en afgravingen er om heen noodzakelijk worden. Veel problemen zijn immers multidisciplinair, zoals conector Houtman in zijn boeiende diesrede betoogde.

De probleemgebieden zijn bekend: verkeer, vervoer en transport, milieubeheersing, medische techniek, problemen in verband met ontwikkelingslanden, ruimtelijke ordening, automatisering enz.

Er was t.a.v. multidisciplinaire samenwerking op deze gebieden het afgelopen jaar voortgang – ik zou verscheidene voorbeelden kunnen noemen – maar, zeer tot mijn spijt, geen stroomversnelling. Ik hoop dat werkgroepen als voorzien in de nieuwe bestuursstructuur, de eis tot het opstellen van onderzoekprogramma's, het instellen van vaste commissies voor de wetenschapsbeoefening, stimulerend zullen werken en een functie kunnen krijgen binnen een wetenschapsbeleid in Nederland.

De vraag waartoe dit alles, waar gaan de stromen die wetenschap en techniek heten, naartoe, kan in 1970 niet achterwege blijven.

Ik antwoord niet met dogmatische meningen als: elke wetenschappelijke of technische voortgang is goed; of: in het bestaande economische systeem is wetenschap en techniek bedrijven meerwaarde produceren ten behoeve van het kapitaal. Een verantwoord antwoord, mede gebaseerd op onderzoek, kan ik niet geven, want – voor zover mij bekend – is er nog slechts incidenteel materiaal verzameld. Daarom acht ik een degelijk onderzoek naar de wenselijke én de feitelijke relatie van wetenschap en techniek met de maatschappij dringend nodig. Ik pleit ervoor dat wij hier zelf professionele aandacht aan geven, en niet slechts bij gelegenheid van congressen of redevoeringen als deze.

Dit pleidooi past in een breder kader. Ik meen dat universiteiten en hogescholen eigen en met haar samenhangende problemen op even serieuze wijze dienen te bestuderen als bij haar duizend specialismen gebeurt. Ik noem slechts een paar – Delfts gekleurde – onderwerpen uit vele waar ik op mijn stroom tegenaan zeilde: de organisatie van de universiteit, inclusief de bedrijfsorganisatie; het opstellen en testen van modellen van alle daarvoor in aanmerking komende aspecten van de universiteit, gebruikmakend van operationele analyse en systeemtheorie en met statistisch onderzoek ten behoeve van de parameters die in genoemde modellen voorkomen; bouwkundige en stedenbouwkundige aspecten van universiteiten en van studentenwoningen; welke kennis en vaardigheden moet een bepaald type ingenieur hebben om creatief werkzaam te kunnen zijn en hoe verkrijgt hij deze op menswaardige wijze, of meer algemeen: wat zijn de doelstellingen van de universiteit in de toekomst?

Ik houd dit pleidooi vooral omdat de universiteiten en hogescholen zich in een gebied met grote stroomversnellingen bevinden: de schaalvergroting, de opkomst van vele nieuwe wetenschappen, de relaties met het andere tertiaire onderwijs en met de rest van de maatschappij, de nieuwe bestuursstructuur, de voorstellen van Posthumus en nog veel meer. Er wordt veranderd en hevig geëxperimenteerd, maar vaak op goed geluk, zonder voldoende voorbereiding.

Ik propageer daarom genoemde en vele andere onderwerpen te onderzoeken, en wel zelf, d.w.z. zo veel mogelijk in daartoe geschikte of geschikt gemaakte vak- of werkgroepen, eventueel in plaats van huidige onderwerpen. Ik meen dat afstuderende studenten en promovendi, mits goed begeleid, van dit soort onderwerpen evenveel – zo niet meer – kunnen leren als van de meer gebruikelijke. Nodig is tevens een goede coördinatie, zodat met beperkte mankracht, in samenwerking tussen universiteiten en hogescholen, dit soort vaak multidisciplinaire problemen degelijk wordt aangepakt. Nogmaals, het zijn problemen van essentieel belang voor de toekomst van universiteit en hogeschool. Ik heb zelf de afgelopen jaren het ontbreken van voldoende diepgang van onze boot gevoeld; dit is de verklaring voor deze cri de coeur.

Terwille van hen die uit het voorgaande graag een z.g. technocratische opvatting willen beluisteren: ik heb niet gezegd dat de beslissingen ook door de onderzoekers moeten worden genomen, dat dit wetenschappelijk onderzoek in de plaats moet komen van beleid, dat efficiency moet domineren. Ik beweer slechts dat ik verwacht dat wetenschappelijke bezin-

ning bijdragen kan leveren ten behoeve van hen die over de toekomst van universiteiten en hogescholen moeten gaan beslissen, in casu departement, parlement, universiteitsraden, afdelingsraden, professionele en niet-professionele bestuurders, kiezers. Ik zeg er tevens bij, dat menselijke waarden, maatschappelijke relevantie, ethische aspecten een essentieel onderdeel moeten vormen zowel bij de bestudering als bij het beleid.

Onderwijs

Ik kom tot mijn tweede constatering: ook het onderwijs had voortgang, gelukkig nog een bijna overbodige constatering voor onze hogeschool.

Het aantal nieuwe studenten steeg opnieuw aanzienlijk; het afgelopen jaar meldde zich bijna 15% meer nieuwe studenten dan voorgaand jaar.

Kan deze groei onbeperkt doorgaan? Bij een aantal afdelingen zijn er voorlopig nog geen grote moeilijkheden te verwachten. Bij bouwkunde, weg- en waterbouwkunde en wiskunde dreigt evenwel een noodtoestand te ontstaan.

Het dilemma wordt steeds duidelijker: of aanpassing van het studentenaanbod aan de aanwezige faciliteiten, of aanpassing van de faciliteiten – inclusief omvang van het personeel – aan het aanbod, en dit wel tijdig. Een duidelijke – politieke – uitspraak met inachtneming van alle aspecten en consequenties moet worden voorbereid. Hierbij zal voor ons vooral ook de relatie met de h.t.s.-opleiding belangrijk zijn. Kennis van de situatie daar is hard nodig. In het afgelopen jaar kwamen goede contacten met h.t.s.'en in het westen van Nederland tot stand, als gevolg van een voorstel van de commissie van overleg tussen hoogleraren en studenten.

Van belang voor het aantal nieuwe studenten is ook de situatie bij het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs. Toekomstige studenten zullen een niet-uniforme vooropleiding hebben. Sommige pakketten keuzevakken dreigen minder goede aansluiting te geven op het onderwijs hier. Over de problemen van deze aansluiting, wenselijke keuzevakken etc. bracht een commissie onder voorzitterschap van prof. Duparc meer klaarheid. De veranderingen bij het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs zullen zeker ook hun weerslag hebben op de onderwijsprogramma's van de hogeschool in de toekomst.

Wat deze onderwijsprogramma's betreft: veel studierichtingen ontwierpen weer nieuwe programma's; bouwkunde nog niet, ondanks of wellicht dank zij een overvloed aan ideeën.

Een fraai, beknopt overzicht van alle programma's kan men vinden in de Engelse Gids van de hogeschool, waarvan hedenochtend – dank zij de aanhoudende zorgen van mej. Brikkenaar van Dijk – de eerste exemplaren gereed kwamen.

Maar zijn onderwijsprogramma's wel nodig? Is aanbod van een gevarieerd assortiment studiemateriaal, in de vorm van verse of ingeblikte colleges en oefeningen, tezamen met werken aan zelfverzonnen problemen niet meer attractief? Ik heb sterk de indruk – maar ook hier wordt gepleit voor onderzoek – dat voor het leren beoefenen van de technische wetenschappen van nú, een systematische en gerichte introductie noodzakelijk is, dat wil zeggen dat begonnen moet worden volgens een zorgvuldig samengesteld programma. Eén reden hiervoor is dat veel technische en natuurwetenschappelijke vakkennis voortbouwt op voorafgaande ken-

nis en inzicht. Een uitzondering vormen wellicht die vakgebieden waarbij dit voortbouwen niet (of nog niet) in de hoogte plaats heeft, maar waarbij dat meer in de breedte, verspreid langs bermen en oevers, gebeurt. Voor de meeste studierichtingen in Delft – met bouwkunde misschien als zulk een uitzondering – lijkt mij in het eerste jaar een onderwijsprogramma met wel een 90% zorgvuldig uitgezochte stof en slechts een 10% vrije keuze te verdedigen; voor het tweede jaar schat ik deze bedragen op 70, resp. 30%, om extrapolerend ertoe te komen dat men in het vijfde studiejaar vrijwel geheel volgens eigen keuze werkt. In een paar van de nieuwe programma's heeft men echter voor de eerste jaren nog vrijwel alles vastgelegd. Is hier niet te grote perfectie nagestreefd?

Verheugend bij de nieuwe programma's is wel een duidelijke tendens tot afstemming, zo mogelijk tot integratie van vakken en vakjes, van theorie en toepassing, van kennis en creatief gebruik ervan tot één geheel, althans tot grotere gehelen dan voorheen. Het meest consequent is deze tendens te zien bij onze vele postacademiale cursussen: alle aspecten van b.v. lawaai en lawaaibestrijding, luchtverontreiniging, vaste afvalstoffen en openbare reiniging, om een paar cursussen te noemen, komen in één zo'n cursus ter sprake; lang voor de huidige aandacht voor milieuverontreiniging werden deze cursussen al gegeven.

Verheugend is ook de belangstelling voor samenwerking van een aantal studenten bij projecten, ook soms van studenten uit verschillende afdelingen; men krijgt goede resultaten bij juiste begeleiding én als de opdrachten voldoende bescheiden zijn. Al te vrije keuze van onderwerpen bevordert dat men in 3 maanden wil bereiken waar in feite 3 jaar voor nodig is, hetgeen aanleiding geeft tot frustraties, een nare kwaal waar velen aan lijden die zonder wind willen zeilen.

Verheugend is tenslotte dat na jaren voorbereiding, overeenstemming met de Nederlandse Economische Hogeschool kon worden bereikt over het instellen van een Interfaculteit Bedrijfskunde. Studenten met zeer verschillende vooropleidingen zullen samen bedrijfskundige vraagstukken gaan bestuderen. Het moet voor prof. Broeze een voldoening zijn dat het eindelijk zover is.

Begeleiding en voorbereiding van veel vernieuwingen op onderwijsgebied door middel van onderwijsresearch neemt toe. Een Onderwijskundige Dienst kwam tot stand, tezamen met een Raad voor Onderwijskundige Zaken. Deze centrale instanties, hardnekkig voorbereid vooral door prof. Baarda en drs. Van der Mast, zullen zeker stimulerend en coördinerend werken.

Maatschappijwetenschappen en menswetenschappen nemen geleidelijk een wat grotere plaats in de onderwijsprogramma's in. Men zou ze graag in de programma's willen integreren. Hoe dat moet is nog geen uitgemaakte zaak. De functie van het Studium Generale, de positie van de wijsbegeerte en het functioneren van de leerstoel, de wijze waarop verantwoordelijkheidsbesef kan worden gestimuleerd, zijn onderwerpen van belang, waaraan op bescheiden schaal aandacht werd gegeven, o.a. door de TH-Onderwijsraad. Dat op deze en soortgelijke gebieden gemakkelijk overeenstemming wordt bereikt, is niet te verwachten. Sommigen willen per definitie iets „alternatiefs”, hetgeen veelal wil zeggen: iets dat volledig anders moet zijn dan tot nu toe. Anderen willen volstaan met een accentverlegging.

Ook hier dient de vraag gesteld: Waartoe dit alles, of heel algemeen: waar gaat de stroom

die onderwijs heet naar toe? Wat is het perspectief dat zin geeft aan studie en leven? Een eenvormig antwoord is niet te geven. Zij die bekwaam en gemotiveerd zijn en een eigen toekomstbeeld hebben, ondervinden weinig moeilijkheden; zij kunnen aan hogeschool en in studentenverenigingen veel – zo niet alles – vinden wat van hun gading is. Maar er zijn er ook die geen toekomstbeeld hebben, die niet gemotiveerd zijn, of maar matig bekwaam zijn. Het aantal studenten met psychische moeilijkheden is niet gering; het aantal dat ontmoedigd wordt, het niet meer ziet, is niet te verwaarlozen. Sommigen vinden een uitlaat of een substituut in activiteiten buiten de studie, soms uitmondend in activisme. Betrekkelijk velen hebben moeite de plaats van techniek en technische werkzaamheid te zien als onderdeel van zinvolle menselijke activiteiten in de huidige, voor hen onoverzichtelijke, maatschappij. De behoefte aan simpele en idealistische motiveringen doet een aantal luisteren naar hen die alternatieve mogelijkheden aanprijzen. De desillusie als ook die geen blijvende oplossing geven, maakt de situatie niet beter. Ik meen dat de hogeschool er goed aan zou doen, serieus rekening te houden met het feit dat er studenten zijn, en misschien ook wel personeelsleden, die behoefte hebben aan gesprek, voorlichting, discussie, visie op de toekomst, aan zicht op de taak van technicus en techniek. Afdelingen, docenten, stafleden zullen hier gespreksmogelijkheden moeten bieden samen met die, welke decanen, studentenartsen en pastores reeds geven. Ik heb deze jaren met genoemde drie categorieën personen veel contact mogen hebben; ik ben onder de indruk van hun werkkraft, hun enthousiasme en hun bereidheid open te staan voor alle noden van jonge mensen. Ik hoop dat ook veel anderen hiertoe bereid en in staat zullen zijn, opdat niet alleen het onderwijs voortgang zal hebben maar ook voor velen een bijdrage zal zijn tot zelfontplooiing.

Diensten

Mijn laatste constatering luidt: de voortgang van onderwijs en onderzoek is mogelijk gemaakt door velerlei diensten waaronder ik ook beheer en bestuur reken. Sommige van deze diensten dragen officieel de naam „Dienst”. De „Wiskundige Dienst” evenwel liet deze naam in het nieuwe reglement vallen. Verwacht mag echter worden dat het „Rekencentrum THD” zijn dienstbaarheid niet vermindert.

De bibliotheek draagt niet de naam „Dienst”, maar zonder een goed werkende bibliotheek zouden onderzoek en onderwijs geen voortgang kunnen vinden. De oude idee: opslagplaats voor boeken, al dan niet stofvrij, verandert in: apparaat dat dank zij vele technische middelen hulp biedt bij het snel en efficiënt opsporen van informatie. Dat de Delftse bibliotheek deze overgang volgt en stimuleert – ondanks tekort aan ruimte – is mede te danken aan dr. Van der Wolk, tot aan zijn pensionering onze bibliothecaris. Zijn onvermoeibaar pogen de ontwikkeling van de bibliotheek in moderne koers te stuwten, mede door zijn talrijke internationale contacten, wil ik graag memoreren.

De kleinste dienst, nog in opbouw, is de CICA, het „Committee for International Cooperation Activities”. Zij kreeg iets meer armslag bij het werk, o.a. ten behoeve van ontwikkelingslanden.

De grootste dienst is het bureau van de hogeschool: bij een recente wijziging van de

interne organisatie van het bureau onder leiding van de actieve secretaris van de hogeschool, verwierf een aantal onderdelen de naam „dienst”: voorlichtingsdienst, centrale personeelsdienst etc. Ik heb deze jaren vaak contact met personen uit het bureau gehad, in de lift, bij het werk. Ik ben daardoor velen van hen gaan waarderen. Meer persoonlijk contact tussen bureau en afdelingen acht ik belangrijk teneinde een goede afstemming van de werkzaamheden mogelijk te maken.

Ik wil in verband met de tijd slechts werk betreffende één dienst van het bureau nl. dat van de gebouwdienst noemen, omdat een paar grote gebeurtenissen in het afgelopen jaar een teken zijn voor wat gebeurt: de opening van het laboratorium voor elektrotechniek, intensief en gevarieerd gevierd, de opening van enige laboratoria van de afdeling der wegen en waterbouwkunde, én het betrekken van het nieuwe gebouw voor bouwkunde – wanneer wordt dit een laboratorium voor bouwkunde? Dat ten behoeve van dergelijke nieuwbouw, maar ook voor aan- en verbouw, onderhoud, wegen en terreinen veel moet gebeuren is mij afgelopen jaren duidelijk geworden; dat bouwcurator ir. Tuijn bij dit alles een zeer stimulerende – en als het nodig is ook wel eens een matigende – invloed heeft, wil ik graag vermelden.

Besturen is dienstverlening. Besturen in strikte zin is op dit moment nog voorbehouden aan een betrekkelijk kleine groep personen. Alles wijst erop dat dit gaat veranderen. Een stroomversnelling of beter een waterval van ideeën, voorstellen, voorbereidingen, soms al realiseringen is ontstaan. Er zijn – zoals bij de watervallen uit mijn vakantie – rotsen, obstakels, lawaai, schuim en bellen die uit elkaar spatten en veel bekijks van dagjesmensen, maar de stroom vloeit door en wordt – zij het op ander niveau – weer kalmer.

Het afgelopen jaar was het nog niet kalm. Meningsvorming over een ministeriële nota, een voorontwerp en een ontwerp van wet eiste veel tijd. Ik volsta met een opsomming: 2 hoorzittingen van de vaste commissie van onderwijs van de Tweede Kamer, waarbij „Delft” relatief sterk vertegenwoordigd was; omstreeks 20 vergaderingen van de werkgroep bestuursstructuur in pleno en – naar ruwe schatting – wel een 100 van subgroepen en ad hoc groepen; omstreeks 10 vergaderingen van de senaatscommissie bestuursstructuur waarvan er één van drie dagen en een speciale vergadering van de senaat; het tot stand komen en aan het werk gaan van personeelscommissies in afdelingen en diensten en een personeelsraad voor de hogeschool als geheel, een belangrijke mogelijkheid tot bewustwording van vele leden van het personeel; een hogeschoolbijeenkomst in november en nog drie informatieve bijeenkomsten in het voorjaar; veel uitgaven van THD-nieuws, soms grotendeels gevuld met plannen en nieuws over bestuurshervorming; speciale bestuursstructuurcommissies in vele afdelingen; vergaderingen van stafraad, van DSR. Ook talloze stencils, rapporten, pre-adviezen zagen het licht, verspreidden hopelijk ook wat licht. Als er één onderwerp dit jaar aandacht kreeg, was dat wel de bestuurshervorming. Natuurlijk deed niet iedereen mee; velen kwamen niet uit hun tent, hetzij omdat ze er niet in geloofden of omdat ze het wel geloofden.

Sommigen vrezen dat er in feite niets zal veranderen; volgens bepaalde theorieën is in principe een echte verandering ook nauwelijks mogelijk. Anderen vrezen dat alles zal veranderen, dat alles zal worden genivelleerd en geen oude waarden meer in ere zullen blijven,

waaronder ook essentiële voor een hogeschool, nl. die ten aanzien van het niveau van onderwijs en onderzoek.

Teneinde een indruk te krijgen hoe de standpunten ongeveer verdeeld zijn, zonder af te gaan op toevallige woord- of penvoerders, werden enige opiniepeilingen gehouden: een schriftelijke onder stafleden en een onder senaatsleden, en een mondelinge onder een vrij grote aselecte steekproef van alle leden van de hogeschoolbevolking. Hoewel er vele bezwaren van allerlei aard tegen het wetsontwerp blijken te zijn, sommigen verder willen gaan en anderen minder ver, blijkt toch dat op de vraag uit de mondelinge enquête: „Vindt U in het algemeen dat het wetsontwerp van minister Veringa een aanvaardbare stap in de goede richting is”, veel meer personen met „ja” dan met „neen” antwoordden, en dit wel bij alle geledingen.

Ruim een kwart van de steekproefomvang – weer bij alle geledingen – zit met het antwoord „ja én neen” nog op de wip. Bij een meerderheid van hoogleraren en lectoren is er vrees voor onvoldoende hoog niveau van onderwijs en onderzoek.

De discussies hadden als neveneffect dat op allerlei gebieden reeds veranderingen tot stand kwamen. Vele afdelingen betrokken wetenschappelijke staf, studenten en niet-wetenschappelijk personeel bij afdelingsvergaderingen en het werk in allerlei commissies. Eenheid van het wetenschappelijk corps werd hier en daar realiteit, al is het niet de eenheid van een éénkristal maar die van een technische constructie met verschillende eigenschappen en taken op verschillende plaatsen. Een commissie uit het college van rector en assessoren en de stafraad kon tot overeenstemming komen omtrent veel onderwerpen deze eenheid betreffende, uitgaande van het „rapport Van Os”. Openbaarheid van notulen of verslagen – ook van besloten vergaderingen – werd vrijwel algemeen. De senaat nodigde geregeld vele gasten uit, de vergaderingen bij te wonen. In een informatiecentrum, gesticht hier in de Aula, kan men een beeld krijgen van alle handelingen en besluiten van bestuurscolleges. Ook de procedure voor kandidaatstelling voor rector en prorector werd tengevolge van de inschakeling van vertrouwensmannen uit de afdelingen en diensten veranderd. Natuurlijk was ook hierover niet iedereen tevreden; toch is het naar mijn ervaring een hoopgevend experiment geweest en met tastbaar resultaat.

Het bleek tenslotte tijd de overgang naar nieuwe structuren verder voor te bereiden. Een commissie met als voorzitter de speciaal voor dit soort zaken aangestelde prorector prof. De Haan is zojuist begonnen. Ook kiesreglementen dienen aandacht te krijgen. Heel belangrijke vragen komen hierbij aan de orde, vragen die nog te weinig besproken worden. Op welke basis zal men zich verkiesbaar stellen of kandidaat gesteld worden? Zal het in hoofdzaak om personen gaan, d.w.z. dat eigenschappen als bekwaamheid en interesse van individuen zullen domineren, of zal het meer ideeën betreffen geconcretiseerd in groepen of partijen? Zal men een kiesstelsel aanvaarden waar een aantal voorkeuren wordt uitgesproken en zo ja, hoe wil men de voorkeuren wegen? Een afstudeerstudie van de student Meerdinkveldboom – onder leiding van lector Folkers – maakte duidelijk dat afhankelijk van de spelregels heel verschillende uitkomsten mogelijk zijn. Verdere zorgvuldige studie van mogelijkheden en consequenties is nodig teneinde duidelijke en doorzichtige systemen te krijgen.

Als nevenvoorwaarde voor een goed functioneren van de nieuwe structuur geldt ook, dat een vrij grote groep mensen geïnteresseerd moet zijn. De mondelinge enquête gaf als verheugend resultaat dat betrekkelijk velen bereid bleken in raden gekozen te worden. Zij zullen een permanente belangstelling moeten opbrengen. Dit laatste is moeilijk. Belangstelling is vaak kortstondig en besturen niet erg interessant. Als men tevens ervaart dat resultaten niet snel bereikt worden, zijn sommigen niet bereid zich in te blijven spannen. Tijdsconstanten voor veranderingen in een systeem als een hogeschool zijn vrij groot, volgens mijn ervaring al gauw van de orde van 1 of 2 jaren. Ik verwacht dat ze bij de nieuwe bestuursstructuur eerder langer dan korter zullen worden! Als de belangstelling met veel kortere periodes fluctueert bereikt men niets. In het recente verleden wisselden de interessen soms even snel als de tophits. „Medebeslissingsrecht van alle geledingen op alle niveau's” doet alweer ouderwets aan; voor sommigen is het begrip „geleding” verleden tijd, behalve als de eigen geleding ergens weinig afgevaardigden heeft. Woorden als corporatisme, meritocratisch, een-dimensionaal, repressieve tolerantie, zijn weer bijna op stal gezet. Toch hoop ik dat een voldoende aantal mensen bereid zal zijn zich voldoende lange tijd aan bestuurstaken te geven, zonder al te veel modeleuzen, de realiteit van het ogenblik én de uitdaging van de toekomst aanvaardend.

Vormgeving aan de toekomst is moeizaam; nieuwe stromen zoeken, nieuwe vaargeulen aanleggen, watervallen bevaarbaar maken kost tijd en inspanning. Er staat echter veel op het spel; het gaat in laatste instantie om wezenlijke waarden, zowel van de universiteit en hogeschool als van de menselijke samenleving als geheel.

Laat mij nog eenmaal – in het algemeen – pogen samen te vatten welke waarden ik daaronder heb leren verstaan. In de toekomst zal elk mens gelegenheid moeten hebben zich in grote vrijheid te gedragen en te ontplooien in werk, studie, ontspanning en wel overeenkomstig aanleg, interesse en verantwoordelijkheidsbesef, met wezenlijke invloed op alle beslissingen die hem aangaan, met openbaarheid van alle gegevens die voor hem van belang zijn. Het is echter tevens essentieel dat ieder rekening houdt met inzichten en aspiraties van andere mensen en van de gehele gemeenschap, wetend dat zelfontplooiing slechts kan plaats hebben met en door anderen, met vrijheidsbeperkingen noodzakelijk daaraan verbonden. Dit vereist van allen een hoge mate van tolerantie t.o.v. elkaar, gebaseerd op liefde en eerbied voor de naaste. Dit eist ook duidelijke beslissingsstructuren en rechtvaardige rechtsstructuren. Diletantisme – dat op den duur niemand bevredigt – moet worden vermeden; deskundigheid dient tot uitdrukking te kunnen komen, hetgeen in een hogeschool betekent dat – terwille van allen – het peil van onderwijs en onderzoek zo hoog mogelijk moet liggen. Voor mij persoonlijk geldt voor dit alles uiteindelijk een christelijk uitgangspunt. Ik heb mijn werk vanuit deze gezichtshoek pogen te doen, al besef ik dat dit vaak niet lukte.

Dames en Heren,

Uit het voorgaande moogt U afleiden dat ik meen dat wij in principe „alles wat stroomt” kunnen beïnvloeden, zij het ten koste van moeite en inspanning. Voor een enkeling is een duidelijk en tastbaar resultaat zeker op een omvangrijk en belangrijk gebied normaal niet

weggelegd. Er zijn nu eenmaal zo veel enkelingen die meestal allen wat anders willen.

Op kleine schaal, bij kleine stroompjes en beekjes, in de directe werksituatie is alles eenvoudiger en overzichtelijker. En, lijkt dit een te beperkte uitdaging, laten wij niet vergeten dat de som der beekjes tenslotte de rivier, de delta, de zee voortbrengt.

Ik ben blij weer naar een klein beekje terug te kunnen keren na een paar jaar vertoefd te hebben bij de iets bredere stroom die Technische Hogeschool Delft heet.

Ik heb op dit moment nog slechts de behoefte velen te danken voor hun hulp en bijstand, hun waarschuwingen en aansporingen, hun geduld en toewijding gedurende drie jaar. Ik kan echter maar een paar personen bij naam noemen, naast degenen die ik reeds eerder vermeldde.

Ir. Schepers, Uw rustig oordeel en geduld, Uw bereidheid te luisteren en alle kanten van een probleem te bezien, Uw brede belangstelling, Uw gave om snel het essentiële te zien en dat kort te formuleren hebben bij mij een grote bewondering voor Uw persoon en werk gewekt.

Ook bij de andere curatoren heb ik openheid en begrip aangetroffen ten aanzien van de vele kwesties die aan de orde kwamen. Uw secretariaat, gepersonificeerd in mej. Porthene, vervult op degelijke en voortvarende wijze een essentiële taak in de hogeschool van nu.

Ik dank alle assessoren voor hun werk en vriendschap. De vergaderingen van het college van rector en assessoren waren dit jaar niet steeds gemakkelijk, maar de persoonlijke verhoudingen bleven goed. Ik wil speciaal hen noemen die volgend jaar niet meer als assessor terugkeren: Boerema, Velzeboer en Steketee. Jullie en alle andere assessoren veel dank.

Beste Houtman, hard en bekwaam werkende conrector: naast het „normale” werk hebt U veel extra werk gedaan o.a. als voorzitter van speciale commissies, voor de huisvesting van buitenlanders, vooral ook voor een open informatiebeleid aan de hogeschool. Onze bedoelingen waren in grote lijnen dezelfde; onze verhouding was steeds open en hartelijk. Jan, ik ben blij dit jaar met je te hebben kunnen samenwerken. Mevrouw Houtman, Uw evenwichtig rustig optreden en nuchtere kijk op mensen en toestanden waren een verademing te midden van complexe situaties. De plichten van conrectorsvrouw hebt U steeds met de nodige relativiteit vervuld, zonder belangrijk-doenerij, maar door gewoon Uzelf te zijn. Veel dank ervoor.

Mijn onmiddellijke medewerksters wil ik hier niet vergeten. Mej. Winkelman leidde mij in vele kwesties in; mevr. Van der Hoog heeft steeds met grote toewijding en bekwaamheid geholpen, met een gelijkmatig en prettig humeur; nooit was haar iets te veel, hoewel het echt wel eens te veel was. U, tezamen met mej. Van Santen en mevr. Nijman, die eveneens uiterst prettige en bekwaame hulp boden, heel hartelijk dank voor alles. Dit geldt ook voor de heer Langerak, de heer Romijn en zijn medewerkers, de heer Van der Stelt, en het gehele personeel van de Aula.

Dr. Dekker, prof. Kwakernaak en dr. Joosten, jullie hebben het mogelijk gemaakt dat ik mijn werkgroep, mijn beekje, in de steek kon laten en dat toch alles voortgang had. Ik verheug mij op intensieve contacten in de toekomst.

Ik zou nog velen persoonlijk willen noemen maar ik mag niet meer van Uw tijd vragen; ik wil slechts zeggen tot voorzitters en leden van de vele commissies waar ik in mocht of

moest zitten: met verscheidenen van U waren er naast zakelijke contacten ook contacten op het menselijke vlak. Ik meen dat deze contacten noodzakelijk zijn om als mens en niet slechts als functionaris te leven. Ik heb van velen van U wat geleerd.

Mijn vrouw en ik zijn vaak te gast geweest bij Prometheus, bij de Vereniging van Gepensioneerden der Technische Hogeschool, bij studentengezelligheidsverenigingen en hun onderverenigingen, bij de Delftse Komedie, bij Krashna Musika. Wij houden er veel goede herinneringen aan over. Ik heb vandaag over de plaats van allerlei studentenverenigingen nu en in de toekomst niet gesproken. Weet echter dat het mijn overtuiging is dat hun activiteiten op de een of andere wijze gecontinueerd behoren te worden, ten behoeve van een volledige vorming van vele studenten en wellicht ook van hun echtgenotes.

Ik noemde zojuist enige activiteiten die samen met mijn vrouw plaatsvonden. Zij heeft mij echter vaak en geheel aan de hogeschool moeten afstaan, ook als gezins- of persoonlijke omstandigheden dit moeilijk maakten. Er komen nu betere tijden.

Als laatste taak rest mij nu nog mijn opvolger te installeren. Waarde Van Nauta Lemke, ik hoef U niet aan de hogeschool voor te stellen want als conrector – één cursusjaar geleden – bent U een bekend en gewaardeerd man geworden. U heeft zich – na lang aarzelen – bereid getoond, het rectorambt op U te nemen. U beseft dat dit geen sinecure is. Wij allen weten echter dat U veel aan kunt, dat U een scherp inzicht heeft, en dat Uw vakgebied – de regeltechniek – U ook inspireert op niet-technische gebieden. Wij hebben alle vertrouwen in Uw capaciteiten en in Uw mentaliteit. Ik wens U, Uw vrouw, en met U de hogeschool, alle goeds toe in de komende tijd.

Ik verzoek U thans hier te komen teneinde U te ketenen met het symbool van het rectoraat, waaraan ik de oude academische gelukwens verbind:

Wees gegroet, Rector Magnificus, wees bij herhaling gegroet!